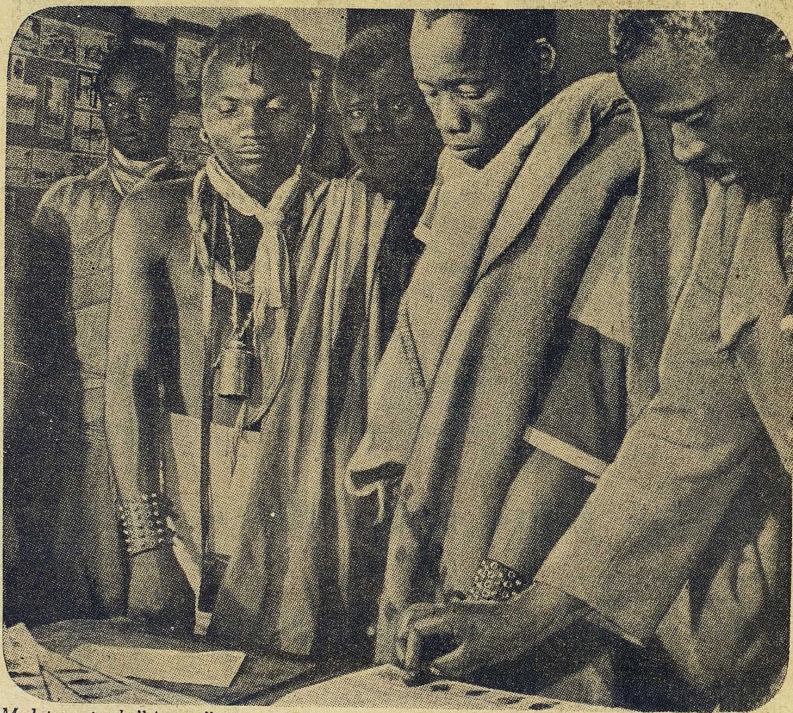

14/1

Okunnighet om raser fördomarnas skyddsmur

Okunnighet, självsäkerhet och invånarna i Sydafrika känner inte ovilja till diskussion är den till de rasgrupper som de så en- "skyddsmur" som omger rasför- stämmigt skildrar, de har aldrig domarna i Sydafrika, framhåller sett ett slumkvarter eller talat med Herbert Tingsten i en artikel på en neger som en människa till en kultursidan. Många av de vita annan. *Se sidan fyra, spalt ett.*

Med tumavtryck "signerar" några infödda från Pondostammen kontraktet om anställning i en av de sydafrikanska gruvorna, där hundratusentals underbetalda svarta utför det tyngsta arbetet.

Sydafrika: fördomarnas skyddsmur

INGENSTÄDES har jag som i Sydafrika mött fördomarna som en livsform, kompakta, aggressiva, självfallna även då de är logiskt oförenliga. Och ingenstädes har jag hos bildade och obildade funnit dessa fördomar omgivna med en sådan skyddsmur av självsäkerhet, okunnighet och ovilja till diskussion. Föreställningarna om hur det förhåller sig, oreflekterade och oprövade, värderingarna, så inflätade i dessa verklighetsföreställningar att det är omöjligt att skilja dem åt — allt detta garderas av en attityd som avväjjer analys, klarläggande, avslöjande. Det gäller inte alla, det är givet, men det gäller även intellektuella som på andra områden är beredda till och förmögna av en vettig debatt.

Främst är det här fråga om de vitas hållning till de andra, undertryckta folkgrupperna. "Hur länge stannar ni i Sydafrika?" "Sex veckor." Svaret utlöser kritik eller hån: "Tror ni er kunna lära något om våra rasfrågor på sex veckor? Man måste bo här många år, ja, hela sitt liv, för att begripa saken. Vi känner de infödda (indierna, de färgade) och hur de skall behandlas. Hur skulle ni på några veckor kunna lära er vad vi behövt århundraden för att förstå?" Detta resonemang, som ofta förs även av nyinflyttade och personer som här en eller två generationer bakom sig i Sydafrika, går det inte att vederlägga med hänvisning till att det finns en väldig litteratur kring rasproblemen och att man där möter de mest stridiga åsikter. Majoritetens åsikt är klar och auktoritativ; vad några europeiskt påverkade särlingar skrivit är ingenting att bry sig om. Att förstå rasfrågan är helt enkelt att godta den härskande meningen; alla studier som inte leder dit är meningslösa eller skadliga. Många antyder att det är fräckt och förväget för en utlänning att alls söka sätta sig in

Varje söndagskväll anordnas i Pretoria under polisens överinseende slagmål mellan infödda för att ge dem tillfälle att "leva ut sina djuriska drifter". Mannen med käppen är ett polisbesäl.

i ämnet. "Jaså, ni är en resenär, som på några veckor skriver en bok om Sydafrika."

Den som nyligen läst några böcker om ett land är helt naturligt i fråga om massor av fakta mera kunnig än det stora flertalet i landet bosatta. Men så starkt har jag aldrig förut känt denna något billiga överlägsenhet. Ständigt träffar jag personer som hanterar frågorna med stor säkerhet, men som inte har klart för sig ens de olika rasgruppernas storlek eller huvuddragen i de senaste årens lagstiftning. Och dock är det inte denna sorts okunnighet som slår mig mest. Det förbluffande är att dessa människor inte känner till de rasgrupper vilkas egenskaper de så bestämt och enstämtigt skildrar. De kan inte tala något infödingsspråk, de har aldrig sett de slumkvarter där de svarta lever (möjligen en kraal på en bilresa); de har inte någonsin fört ett samtal med en bildad neger eller indier eller färgad. Då jag frågar en högt uppsatt ämbetsman i Kapstaden om han kan skaffa mig kontakt med några färgade ser han i själva frågan ett bevis på min obildning: "Vet ni inte att sådana personer går det inte an att träffa här?" Då jag i ett sällskap av vita berör mina samtal med människor av annan ras är de nyfikna och kientrogna. De ser negrer på gatorna, de har dem som tysta och underdåniga tjänare i sina hem, de dirigerar dem på arbetsplatsen — de talar aldrig med dem som en människa till en annan. Deras föreställningar, deras åsikter, det är klichéer som inlärts i barndomen och som de prövar lika litet som man

granskar mynt eller spårvagnskvitton.

Denna märkliga okunnighet kan delvis sägas vara avsiktlig. Rasfrågan är obehaglig; det är skönt att slippa tala om den, det är bäst att inte veta vad som händer. Ovetenskapen ger ett någorlunda gott samvete; vetenskapen skulle ge samvetskyl eller rent av tvinga fram kritik och opposition och

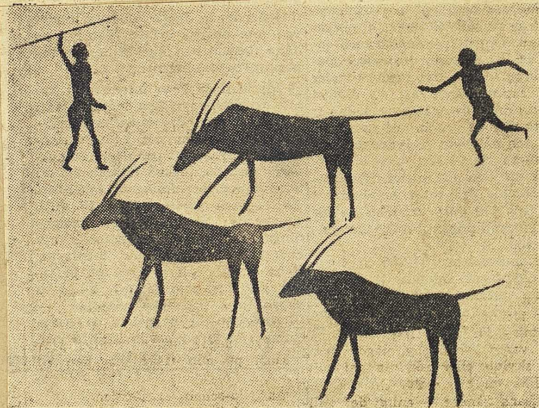
därmed isolering och kanske något ännu värre. Pressen, den stora vita pressen, behandlar visserligen de politiska rasfrågorna, men berättar ytterst litet om de undertryckta rasernas liv och meningar. Våra läsare är inte roade av dessa ting, svarar tidningscheferna mig.

Visst finns det betydande grupper som ständigt kommer i nära beröring med andra raser. Tjänstemän som styr och förhandlar, präster och missionärer, ett antal lärare och studerande vid de få

anstalter där segregation ännu ej är genomförd. Men även i dessa fall är begränsningarna stora. Man träffas för att diskutera bestämda ting — framför allt just sådant som gäller det inbördes förhållandet mellan raserna — men inte för att umgås; man äter och dricker inte tillsammans annat än i sällfall, man kan inte ta en promenad i sällskap, inte spela kort eller tennis eller besöka en teater eller ett kafé. Det blir med få undantag affärssamtal, social- och sjukhusvård, undervisning. Även då ett umgänge i mera egentlig mening etableras blir det tvunget och bundet. "Med våra vita kamrater talar vi bara om te och blommor", säger mig svart lärare vid en högskola. Läget är så ömtåligt, så pinsamt, att det enda taktfulla blir en av fraser camouflerad tystnad.

Till allt detta kommer ytterligare en omständighet. Man är rädd för att tala uppriktigt, rädd för konsekvenserna om ens åsikt blir känd, rädd för att blamera sig, rädd för att utmana och sära. Även en utländsk resevärter känner denna rädsla som något hämmande bland alla rasgrupper. Jag har ofta misstänkt vita för att förete en falsk liberalism av hänsyn till att jag är europé, svarta och indier för försiktighet och moderation av oro att deras uttalanden skall föras vidare. Ibland har de som jag talat med frågat om de kan vara uppriktiga, jag har sökt övertyga dem om att det är ofarligt, men jag vet inte om jag lyckats.

Till fördomarnas skyddsmur hör också själva inriktningen på bestämda, tabuerade åsikter. Om dömen i sakfrågor får något av trosvisshetens eld; att ifrågasätta dem blir att angripa en åskådning. "Jag har min mening, och den kan ni inte rubba", så heter det lätt även då samtalet gäller de svartas intelligenskvot eller förmentas speciella lukt. På vissa punkter är de standardiserade föreställningarna så iaddade av

Grottmålning från Larkastad i Kapprovinsen.

känsla att intellektuell analys framstår som något kränkande; man är mera förmärad än en svensk biskop som avfordras upplysningar om djävulen eller helvetet. Att inte se skräckslagen ut vid tanken på rasblandning är att definitivt markera sin undermålighet, sin brist på "föreståelse", sin råhet inför det heliga.

Vilka är då fördomarna som frodas bakom muren?

HERBERT TINGSTEN